

БЕЗБЕДНОСНО ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ОПЕРАЦИЈА СПЕЦИЈАЛНИХ СНАГА

Мајор Владан Миленковић*

Ч овом раду дефинисани су појам и врсте операција Војске Србије са тежиштем на операцијама специјалних снага, као и теоријске одредбе, односно појам и врсте обезбеђења операција Војске Србије, са тежиштем на безбедносном обезбеђењу ових операција. У завршном делу рада разматране су специфичности безбедносног обезбеђења у операцијама специјалних снага.

* Полазник 61. класе КШУ

Б езбедносно обезбеђење је један од садржаја обезбеђења Војске Србије чијим спровођењем се стварају услови за реализацију мисија и задатака. Операције специјалних снага, као и остale операције Војске Србије, није могуће успешно изводити ако њени носиоци (оружане снаге) нису безбедни. Због тога је неопходно стално пратити безбедносну ситуацију у јединицама и зонама операција и, аналогно томе, предузимати адекватне мере безбедносног обезбеђења. Безбедност снага које учествују у извођењу операција специјалних снага може бити угрожена вишеструко. Због тога се намеће

Снимо: Јово Мамула

потреба да се у припреми извођења операција специјалних снага безбедносном обезбеђењу поклони потребна пажња, како би се право-временим и превентивним мерама успешно супротставили снагама непријатеља, односно како би се предузеле све неопходне мере и постигао већи степен безбедности властитих снага у припремању и извођењу операција.

ОПЕРАЦИЈЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Операција је скуп борбених и/или неборбених активности, покрета и других акција, које се предузимају по јединственој замисли ради остваривања општег циља различитог значаја. Изводе се самостално, у сарадњи са другим снагама одбране, снагама земаља партнера и снагама савезника. У основи, операција представља сложен, планиран и припремљен процес у којем се расположивим ресурсима за одређено време и јединственој замисли остварују циљеви различитог значаја.

Операције изводе родовске, видовске или здружене снаге Војске Србије, а карактеришу их:

- усмереност циљева операција, као дела укупних напора снага система одбране, у достизању жељеног крајњег стања;
- могућност употребе војних средстава у околностима када друге снаге које стоје на располагању држави нису способне да ефективно делују;
- јасно дефинисан оквир командовања и одговорности и
- сагласност ауторитета који додељује задатке и извршиоца у по-гледу употребе доступних ресурса¹.

Војска Србије планира, припрема и изводи операције у миру, ванредном и ратном стању. Према виду борбених дејстава операције могу бити нападне и одбрамбене. С обзиром на начин испољавања дејства, операције могу бити: борбене и неборбене. Посебна врста операција су мултинационалне операције, у којима могу учествовати делови Војске Србије, у складу са Законом о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије².

Сагласно критеријуму припадности снага, војне операције су: операције здружених снага, операције Копнене војске, операције Ратног

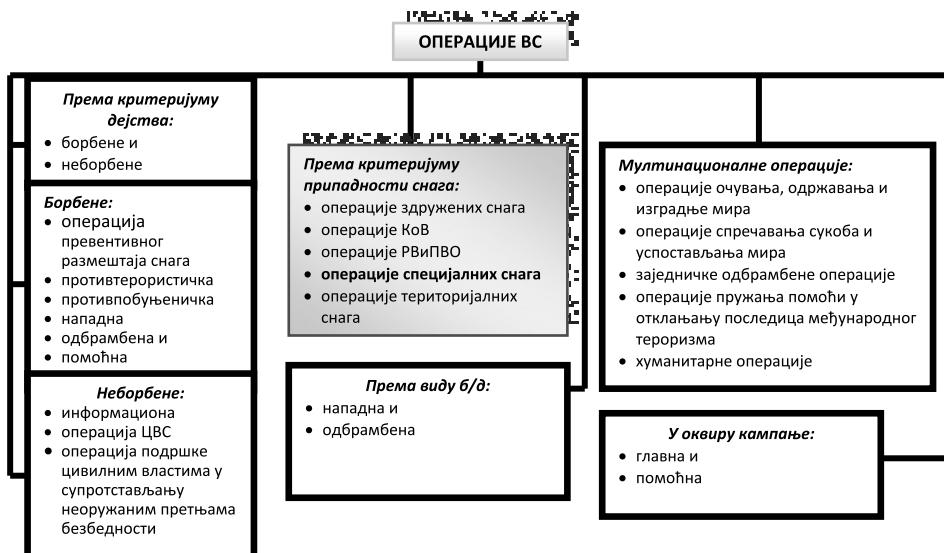
---

¹ Доктрина операција Војске Србије, 2012, стр. 19.

² Доктрина операција Војске Србије, 2012, стр. 19–20.

ваздухопловства и противваздухопловне одбране, операције територијалних снага и *операције специјалних снага*³.

Врсте операција Војске Србије, приказане су на шеми 1.

Шема 1: Класификација операција

Операције специјалних снага

Операције специјалних снага представљају низ борбених и неборбених активности којима се обједињавају и усмеравају сви облици специјалних борбених активности (интервенције, диверзантске акције, специјално извиђање, ослобађање ратних заробљеника, борбено трагање и спасавање), тактичке борбене радње и друге активности специјалних снага и осталих органа и институција државе ради остварења постављеног циља. Изводе их посебно опремљене и обучене јединице. Тим операцијама постиже се циљ стратегијског или оперативног значаја, а могу се изводити независно или у оквиру кампање. Специјалне снаге, или део тих снага у здруженим операцијама, користе се као компонента специјалних снага⁴.

³ Исто, стр. 23.

⁴ Исто, стр. 23.

Улога специјалних снага је:

a) Извиђање и надгледање

Специјалне снаге изводе тајно извиђање и надгледање (копна, унутрашњих пловних путева и ваздушног простора).

Остваривањем ове улоге специјалних снага:

– обезбеђује се паралелно прикупљање и провера информација које су добијене из других обавештајно-извиђачких система и на тај начин доприноси стварању јасније оперативне ситуације и обавештајне слике бојишта;

– добијају се правовремене, поуздане и употребљиве информације о укупној оперативној ситуацији за ефективно и ефикасно одлучивање и спровођење одлука

Да би била употребљива, информација мора бити:

- *тачна* (да одсликава стварну ситуацију чињеница),
- *правовремена* (актуелна, да је нису надживели догађаји),
- *употребљива* (ако се може лако схватити и приказати у форми која открива смисао),
- *потпуна* (ако садржи све неопходне компоненте),
- *прецизна* (ако има све потребне нивое детаља),
- *поуздана* (ако је веродостојна, неискривљена и неизобличена).

б) Офанзивне акције

Офанзивним акцијама специјалних снага остварују се прецизно дефинисани ефекти са минималном колатералном штетом. Ефекти могу бити физички (опипљиви) или психолошки (неопипљиви). Офанзивне акције усмерене су против стратегијских или оперативних циљева високе вредности који су добро обезбеђени, те због тога захтевају прикривени продор, упад и друге специјалне тактике и технике како би се постигао успех. Могу да их изводе специјалне снаге различите јачине подржане од осталих снага безбедности и одбране. Офанзивне акције специјалних снага могу се објединити до нивоа операције. Офанзивни и дефанзивни задаци специјалних снага у операцијама приказани су на шеми 2.

Шема 2: Офанзивни и дефанзивни задаци специјалних снага у операцијама⁵

⁵ Шема преузета са предавања пуковника Мирослава Талијана.

в) Подршка и утицај

Операције специјалних снага најчешће се изводе у подршци операцija других владиних ресора, или као део шире иницијативе ради остварења војних и политичких циљева. Улога обухвата:

- обуку за потребе и у подршци спољне и одбрамбене политике;
- подршку и/или утицај „треће стране“ у оперативном окружењу (рецимо истурено присуство, обуку и везу са савезницима и другим релевантним заинтересованим странама);
- подршку и утицај на домаће становништво стране земље;
- мобилизацију, обуку и подршку оружаних снага стране земље;
- информационе операције.

Операције подршке могу доприносити и психолошким операцијама, иако то није основна намена специјалних снага. Изводе се у тајности, а њихови резултати могу се користити у подршци владиних информационих операција. Операције подршке укључују и друге активности и задатке који подржавају политичке циљеве или командантов план операције.

Циљ операција

Тероризам као транснационална опасност, регионални сукоби (првенствено они на етничким основама) на осетљивим просторима, илегална производња и промет опојних дрога, трговина људима и илегални промет оружја за масовно уништење, водеће су неконвенционалне опасности са којима се суочава савремена демократија и светски мир. Специјалне јединице (снаге), њихова дејстава и противдејстава (и операције) у наступајућем периоду имаће све већи значај. Конципиране су (или би требало да буду) тако да се могу користити не само у рату, већ и у време мира. Употреба специјалних снага је најизраженија у дејствима (операцијама) у оквиру тзв. сукоба ниског интензитета, односно оног стања које се не може назвати ни ратом ни миром.

У конвенционалним сукобима специјалне јединице се користе за тзв. специјалне задатке, али и за обављање осталих борбених задатака у захвату фронта, пре свега оних који захтевају посебну одважност, прецизност и увежбаност, а који имају оперативни и стратегијски значај.

Страна литература и нормативно-доктринарна документа везују специјалне снаге за специјалне операције, а под тим појмом подразумевају:

- диверзантске операције,
- противтерористичке операције,
- противпобуњеничке операције.

Циљ извођења операција специјалних снага је ефекат који треба остварити ангажовањем специјалних снага Војске, којим се обезбеђује достизање одређеног (жељеног) стања. У зависности од мисије и услова, циљ се постиже дејствима и може бити: извиђање простора или објекта, прикупљање података, препад и уништење важних елемената оперативног борбеног распореда непријатеља, диверзија, обмањивање противника у погледу намера, уништење диверзантске или терористичке групе, разбијање или уништење побуњеничких снага, трагање и спасавање пилота или других важних лица – објеката из дубине непријатељског распореда, ослобађање талаца, обезбеђење високих личности и др.

У операцијама специјалних снага циљ се постиже:

- правовременим и потпуним владањем информацијама;
- утицајем на противникove процене и одлуке;
- ефикасном реализацијом психолошко-пропагандних и информационих дејстава;
- ефикасним функционисањем командовања у реалном времену;
- дејством по одабраном објекту дејства;
- маневром;
- задржавањем иницијативе;
- комбинацијом препадних, диверзантских, противдиверзантских, противтерористичких и обавештајно-извиђачких дејстава, као и
- узастопним и кумулативним борбеним дејствима.

Основне карактеристике

Дејства специјалних снага увек су одлучујућа етапа операције, због чега се морају одликовати изненађењем, брзином, силином и великим ефектима дејства. Основне карактеристике операција специјалних снага приказане су на шеми 3.

Политичко-војни значај (ангажују се уколико се другим снагама не може остварити постављени циљ, могу се изводити у свим условима: мир, криза и рат)

Сложеност, ефикасност и тајност (припрема, извођења и дезангажовања снага)

Брзина и прецизност (брзина реализације, прецизност и синхронизација дејстава и обезбеђења)

Нелинеарност (у физичком простору и у односу на снаге непријатеља)

Ризик (висок степен ризика)

Специјална тактика и техника (специјално наоружање, специјална средства и опрема)

Могу се изводити у свим условима: у миру, кризи или рату

Извођење борбених дејстава као тежишног садржаја

Принцип адекватности-економичности употребе специјалних снага у односу на постављени циљ

Детаљно разрађено садејство са осталим јединицама ангажованим у операцији

Наглашена улога обавештајних и контраобавештајних служби у припреми и реализацији операције

Испољава се као главни садржај или етапа у другим, начелно противтерористичкој и противпобуњеничкој операцији

Од одлучујућег значаја су: маневарски, приступ, приступ базиран на информатичкој мрежи, приступ базиран на ефектима и вештини командовања

Шема 3: Основне карактеристике операција специјалних снага

Елементи борбеног распореда

Елементи борбеног распореда у операцијама специјалних снага нису стандардни већ се одређују према циљу, задатку, ситуацији и потреби. У операцијама специјалних снага, зависно од циља, начелно се образују следећи елементи оперативног борбеног распореда:

- снаге за извођење специјалних борбених дејстава,
- снаге за општа борбена дејства,
- снаге за ватрену подршку,
- резерва,
- снаге за обезбеђење и логистичку подршку борбених дејстава,
- снаге за командовање.

Снимио: Јово Мамула

Принципи извођења

Операције специјалних снага условно бисмо могли поделити према следећим критеријумима:

- нивоу ангажованих снага (оперативне или тактичке),
- дубини у непријатељевом распореду (стратегијске, оперативне или тактичке дубине),
- карактеру (борбене и не-борбене),
- дејству (офанзивне и де-фанзивне)
- ефекту и
- циљу (ТиС, диверзантске, решавање талачких ситуација, ПТ и др.)

Основни принципи планирања, припремања, организовања и извођења операција специјалних снага приказани су на шеми 4.

Одлучност	• јединство намере и циља
Законитост	• повољно политичко и безбедносно окружење
Правовременост	• оптимално време почетка
Активност	• динамика супротстављања
Флексибилност	• стабилна и еластична организација
Сигурност	• оспособљеност и опремљеност снага
Непрекидност	• до остварења циља
Довољност	• пропорционалност сile и економија снага
Тајност	

Шема 4: Основни принципи планирања, припремања, организовања и извођења операција специјалних снага

ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ОПЕРАЦИЈА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Обезбеђење војске представља битан садржај војне делатности који је усмерен на стварање услова за реализацију мисија и задатака. За успешно спровођење обезбеђења неопходна је сарадња са државним институцијама. Према јединицама Војске које се обезбеђују, циљу који треба постићи, његовом значају и опсегу предузетих мера, обезбеђење се планира, организује и изводи на оперативном и тактичком нивоу. Обезбеђење војске у операцијама је сложено због великог и динамичног утрошка ресурса, непосредног утицаја на животе људи и извршење постављених задатака. Организује се правовремено, непрекидно и потпуно, на свим нивоима организовања снага војске и облицима борбених дејстава у операцијама. *Врсте обезбеђења* су: кадровско, обавештајно, безбедносно, телекомуникационо-информатичко, противнуклеарно, противхемијско и противбиолошко, геотопографско, метеоролошко и навигацијско, правно, финансијско и логистичка подршка.⁶

Безбедносно обезбеђење је елеменат обезбеђења б/д који обухвата примену разноврсних превентивних, контраобавештајних и других прописаних и наређених мера и поступака који су организују и спроводе у командама, јединицама и установама и зонама б/д ради благовременог откривања и спречавања обавештајне и других облика непријатељске делатности и заштите сопствених снага, планова и намера⁷.

Безбедносно обезбеђење операције специјалних снага обухвата контраобавештајне, општебезбедносне и војнополицијске мере ради заштите специјалне бригаде од свих извора и облика угрожавања безбедности.

Контраобавештајне мере садрже откривање, праћење и спречавање обавештајних, терористичких, организованих криминалних и других тајних субверзивних делатности усмерених према Специјалној бригади. Контраобавештајне и безбедносне мере предузима Војнобезбедносна агенција Министарства одбране, у сарадњи са командом специјалне бригаде и командама потчињених јединица, који су носиоци планирања, а обухватају припреме и извођење операција и са другим елементима система безбедности Републике Србије.

---

⁶ Доктрина Копнене војске, стр. 53.

⁷ Војни лексикон, Војноиздавачки завод, Београд, 1981.

Општебезбедносне мере садрже процену ризика по сопствене снаге и заштиту људства, објекта, средстава, података и докумената, које спроводе сви припадници Специјалне бригаде у складу са овлашћењима и надлежностима.

Војнополицијске мере реализују органи и јединице војне полиције, а односе се на одржавање војног реда и дисциплине, обезбеђења најзначајнијих војних објекта, одређених лица, докумената и наоружања, регулисање и контролу војног путног саобраћаја, сузбијање криминалитета и противтерористичку заштиту⁸.

Војнополицијске мере реализују јединице и органи Војне полиције на основу закона и других прописа и наређења надлежних старешина⁹.

Циљ безбедносног обезбеђења јесте да се постигне што већи степен безбедности команди и јединица у извођењу операција. За безбедносно обезбеђење команде, јединице и установе одговоран је старешина који им командује и руководи, а у оквиру безбедносног обезбеђења оперативно надлежни орган ВБА обавља контраобавештајне и друге стручне општебезбедносне послове. Према томе,

Снимо: Д. Банда

⁸ Правило специјална бригада (привремено, Команда КоВ, инт. бр. 94-48), стр. 69–70.

⁹ Закон о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији („Сл. гласник РС”, бр. 88/2009).

безбедносно обезбеђење операција организује се и спроводи на основу одлуке команданта, наређења претпостављене команде и процене безбедносне ситуације. Носиоци безбедносног обезбеђења остварују садржај безбедносног обезбеђења кроз прописане мере, као и мере које произилазе из процене ситуације сваког конкретног задатка. Оваква двојност настаје због тога што ће у поједином рејону и у зони операције бити много конкретних проблема, што је немогуће унапред предвидети, а ни прописати конкретне мере за сваку ситуацију.

Безбедносно обезбеђење операција специјалних снага

Садржај безбедносног обезбеђења операција специјалних снага обухвата:

- правовремено и ефикасно откривање, праћење и онемогућавање свих носилаца обавештајно-субверзивне делатности унутар јединица и према јединицама;
  - откривање и спречавање носилаца кривичних дела крађе и оштећења расположиве опреме и других значајних материјално-техничких средстава;
  - откривање носилаца и спречавање негативних појава које утичу на безбедност јединица;
  - сталну процену безбедносне ситуације и предузимање мера су противстављања;
  - предузимање васпитно-образовних мера, мера информисања и мера сопствене пропаганде у јединицама и на територији ради блатовременог обавештавања људства и развијања свести о потреби предузимања мера безбедносног обезбеђења у свим фазама операције;
  - одржавање прописаног и наређеног режима безбедности у зони операције;
  - одређивање тежишних задатака органа безбедности и употребе јединица војне полиције и
  - организовање сарадње на задацима безбедносног обезбеђења.¹⁰
- Тежишни задаци безбедносног обезбеђења операција специјалних снага су:

---

¹⁰ Обавештајно и безбедносно обезбеђење тактичких јединица ВЈ, скрипта, ЦВШ ВЈ, стр. 204.

- организовање мера супротстављања активностима обавештајно-извиђачких и специјалних снага непријатеља,
- супротстављање активностима унутрашњих деструктивних снага,
- заштита јединица, команди, њихових одлука, намера и поступака,
- заштита људства, наоружања и војне опреме,
- заштита командних места, телекомуникационих центара и других објекта од посебног значаја за извођење борбених дејстава и
- одржавање повољне безбедносне ситуације у зони операције¹¹.

Безбедносно обезбеђење операција специјалних снага организује се и спроводи слично као и у осталим операцијама, мада постоје одређене специфичности, када су у питању ове операције. Циљ је да се предузму адекватне мере и активности којима се превремено открива и спречава обавештајна активност и сви други облици субверзивне делатности, спроводи заштита и безбедност команди и јединица које припремају, организују и изводе операције. На безбедносно обезбеђење снага у операцијама специјалних снага могу утицати испољена и очекивана обавештајно-субверзивна делатност непријатеља, карактеристике земљишта и значај објекта на њему, функционисање режима безбедности на територији и безбедносног обезбеђења у командама, јединицама и установама и други услови.

Карактеристике безбедносног обезбеђења у операцијама специјалних снага су вишеструке. Припрема операције специјалних снага је дуготрајан и сложен процес. За извођење операције начелно се формира привремена (посебна) команда и у њеној реализацији ангажује се велики број разноврсних специјалних и других јединица Војске, полиције и осталих субјеката одбране. Операције специјалних снага захтевају велику тајност ради остварења изненађења, а при самом извођењу операција присутни су високи ризици и могућност страдања цивилног становништва и разарања виталних друштвених објекта и институција. Наведене чињенице захтевају и спровођење одговарајућих мера безбедносног обезбеђења у операцијама специјалних снага.

На безбедносно обезбеђење свакако утиче могућност употребе јавног и ТкИС других ималаца, као и повећање захтева и потреба за разменом информација са осталим учесницима у операцијама (који нису из МО и ВС).

---

¹¹ Доктрина Копнене Војске, стр. 54 и Правило специјалне бригаде (привремено, Команда КоВ, инт. бр. 94-48), стр. 70.

Због наведених чињеница, приликом припреме и извођења ових операција, значајне су, поред осталог, и следеће мере и активности:

- заштита података о предстојећим планираним активностима;
- упознавање ограниченог броја лица са одлуком;
- завођење посебног режима безбедности у команди у току доношења одлуке;
- заштита преношења одлуке потчињенима;
- предузимање мера против електронског обезбеђења;
- откривање и предузимање мера према носиоцима непријатељског деловања у јединицама;
- правовремено уочавање индикатора и спречавање дефетизма и панике, као последица непријатељске пропаганде,
- предузимање мера према носиоцима непријатељског деловања са територије према јединицама;
- предузимање мера на заштити тајних података, дисциплина у радио-саобраћају и електронска заштита ТкИС,
- предузимање мера на плану контраобавештајног обезбеђења,
- тесна сарадња са територијално надлежним цивилним безбедносним структурама ради што квалитетнијег безбедносног обезбеђења и др.

Снимак: Јово Манула

Предузимањем наведених мера безбедносног обезбеђења стичу се предуслови за превентивно деловање и спречавање изненађења било које врсте, а самим тим и за успешну реализацију операција специјалних снага.

Закључак

Безбедносно обезбеђење представља врсту обезбеђења операција Војске Србије, у оквиру којег се, применом разноврсних превентивних мера и поступака, откривају и спречавају различити облици непријатељске делатности, а сопствене снаге се штите, ради успешног извршавања мисија и задатака. Све остале врсте обезбеђења садрже и безбедносну компоненту којом се штите њихови конкретни садржаји прилагођени одређеном облику и виду борбених дејстава, те се може закључити да се овој врсти обезбеђења операција даје посебан значај. Спровођење предвиђених врста обезбеђења, уз ефикасан систем командовања, опремљеност и оспособљеност припадника ВС, гарантује успех у операцијама.

Теоријска област операција специјалних снага у Војсци Србије недовољно је развијена, иако се у доктринарним опредељењима јасно наглашава њихов значај и постоје значајна искуства из ове области, која су резултат дешавања на нашим просторима крајем прошлог века. Имајући то у виду, неопходно је подстицати више теоријских истраживања операција специјалних снага, како би се ова област оперативне битније унапредила и како би Војска Србије адекватно пратила корак у овој области са савременим војскама света.

Задаци безбедносног обезбеђења у операцијама специјалних снага специфични су из више разлога, због чега је неопходно да се овој врсти обезбеђења операција посвети посебна пажња. Безбедносно обезбеђење операција специјалних снага има значајну улогу у свим фазама извођења операција. У овом раду посебно су обрађене карактеристике и специфичности безбедносног обезбеђења у операцијама специјалних снага, имајући у виду чињеницу да су специјалне снаге организоване за наменске задатке у општем смислу. Циљ овог рада био је да се укаже на карактеристике и значај безбедносног обезбеђења операција специјалних снага у савременим условима, као предусловова за њихово успешно извођење.

Литература

---

1. *Доктрина операција Војске Србије*, ВК ПРС инт. бр. 3–8 од 12. 04. 2012.
2. *Доктрина Копнене војске*, ВК ПРС инт.бр. 3–14 од 12. 04. 2012.
3. *Закон о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији*, („Сл. гласник РС”, бр. 88/2009).
4. *Војни лексикон*, Војноиздавачки завод, Београд, 1981.
5. *Правило специјалне бригаде* (привремено, Команда КоВ, инт. бр. 94-48).
6. *Обавештајно и безбедносно обезбеђење тактичких јединица Војске Југославије*, скрипта, ЦВШ ВЈ пов.бр. 87-90 од 8. 7. 1993.
7. Предавања на КШУ, 2014.